

Examen VMBO-KB

2016

tijdvak 2
donderdag 23 juni
13:30 - 15:30 uur

economie CSE KB

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 35 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 46 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Hennep als vezel!

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave hoef je geen gebruik te maken van een informatiebron in de bijlage.

Hennepvezels zijn al duizenden jaren in gebruik als grondstof voor kleding. Door de massaproductie van katoenvezels raakte hennep razendsnel uit de mode.

Op dit moment worden in Nederland op kleine schaal weer hennepvezels geproduceerd. In vergelijking met katoenvezels heeft hennep enorme voordelen:

- hennepvezels kunnen gewoon in het Nederlandse klimaat worden geproduceerd,
- bij de productie van hennepvezels worden veel minder chemicaliën gebruikt,
- hennepvezels zijn sterker,
- het waterverbruik bij de productie van hennepvezels is lager,
- hennep heeft een kortere productietijd.

- 1p 1 Op welke bedrijfskosten kan de Nederlandse hennepproducent besparen doordat hennepvezels gewoon in Nederland geproduceerd kunnen worden?

De industrie en de overheid willen dat er duurzamer wordt geproduceerd. Economische groei mag niet ten koste gaan van het milieu en de welvaart van volgende generaties.

- 1p 2 Hieronder staan vijf economische verschijnselen.
- 1 Het gebruik van hennepvezels neemt toe.
 - 2 Het gebruik van grondstoffen, chemicaliën en water neemt af.
 - 3 Kleding slijt minder snel.
 - 4 Er zijn minder vezels nodig voor de productie van kleding.
 - 5 De productie van kleding wordt duurzamer.
- In welke regel staan deze verschijnselen zó dat een logische gedachtegang ontstaat?
- A** 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

2p 3 Noem twee redenen voor de industrie om duurzamer te gaan produceren.

Bernard is een nieuwe hennepkwekerij begonnen. Met het startkapitaal koopt hij een grote machine die hennepvezel kan verwerken.

2p 4 Noem twee soorten bedrijfskosten die verband houden met het gebruik van een machine.

In het begin loopt de verkoop van hennepvezels nog niet zo goed. Een kilo katoenvezel kost € 80 en is een derde goedkoper dan hennepvezel. Maar volgens Bernard is voor de consument het aloude gezegde hier van toepassing: "Goedkoop is duurkoop."

1p 5 Bereken de prijs van 1 kilo hennepvezel. Schrijf je berekening op.

1p 6 Leg uit wat Bernard bedoelt met "Goedkoop is duurkoop" in de vergelijking tussen katoenvezel en hennepvezel als grondstof voor kleding.

Bernard heeft grootse plannen en wil twintig mensen aannemen: "Nu is hennepvezel nog wat duurder dan katoenvezel, maar als de afzet flink gaat toenemen en de vaste kosten gelijk blijven, dan neemt mijn concurrentiekracht toe, zeker weten."

2p 7 Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

De vaste kosten van Bernards bedrijf blijven gelijk. Hij verwacht dat de productie ...(1)... (afneemt / toeneemt). Hierdoor kan de winst per eenheid ...(2)... (dalen / stijgen) en kan de verkoopprijs ...(3)... (dalen / stijgen). De concurrentiekracht van Bernards bedrijf kan in het laatste geval toenemen.

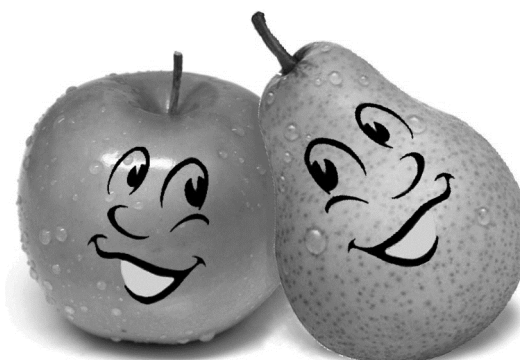
Wietske, kritische dochter van Bernard, moet het nog zien gebeuren: "Hennep is dan wel duurzamer, maar nu nog duurder. Waarom, vraag ik mij af, zou de consument bereid zijn om meer voor een broek van hennep te betalen?"

1p 8 Noem een reden waarom de consument bereid is om een hogere prijs te betalen voor een broek van hennep.

Eten voor de winst

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave hoef je geen gebruik te maken van een informatiebron in de bijlage.

Rusland weigert in 2014 veel producten uit Europa. Hierdoor ontstaat op de Europese markt een overschot aan producten. Ook Nederlandse boeren en tuinders zijn daar de dupe van.

Nederland exporteert per jaar 61.000 ton kaas, 28.000 ton varkensvlees en 36.000 ton appels en peren naar Rusland. Deze hoeveelheid uit de drie productgroepen komt nu op de Nederlandse markt. Zouden de Nederlandse consumenten deze extra producten zelf kunnen consumeren? De omvang van het probleem wordt pas echt duidelijk als je berekent hoeveel extra er per inwoner zou moeten worden geconsumeerd door 16,8 miljoen Nederlanders.

- 1p 9 Bereken in één decimaal hoeveel kilogram appels en peren er in een jaar per inwoner van Nederland gemiddeld extra moeten worden geconsumeerd om het ontstane overschot te consumeren (1 ton = 1.000 kilogram).
Schrijf je berekening op.
- 1p 10 Econoom Peter stelt dat het onmogelijk is dat alle Nederlanders uit alle drie de productgroepen meer gaan consumeren.
→ Leg deze stelling van Peter uit.

Door de Russische boycot komen nu grote hoeveelheden appels en peren op de Nederlandse markt.

- 1p 11 Wat is, vanwege de gedaalde Russische vraag, het gevolg voor de Nederlandse markt van appels en peren?
- A Het aanbod daalt en de prijs stijgt.
 - B Het aanbod stijgt en de prijs daalt.
 - C Het aanbod blijft gelijk en de prijs daalt.
 - D Het aanbod blijft gelijk en de prijs stijgt.

Een andere mogelijkheid is het distribueren van overschotten via de Voedselbanken. Een Europese noodregeling bepaalt dat voor appels en peren vergoedingen worden betaald aan de tuinders als deze appels en peren via Voedselbanken worden verdeeld.

Een Voedselbank verstrekt kosteloos levensmiddelen aan mensen die financieel niet of nauwelijks in staat zijn om in hun levensonderhoud te voorzien.

De prijzen in de supermarkt zullen door de noodregeling nauwelijks veranderen.

- 1p 12 Leg uit dat de prijzen in de supermarkt nauwelijks zullen veranderen als het volledige overschot aan appels en peren via Voedselbanken wordt verdeeld.

Mede om de boeren en tuinders te helpen om de overschotten te verkleinen, zijn de supermarkten een actie begonnen om de verkoop van verse producten uit eigen land te bevorderen, met als slogan: 'Versproducten van eigen grond, liggen lekker in de mond'.

- 1p 13 Welke soort reclame wordt hier gebruikt?
- A commerciële reclame
 - B ideële reclame
 - C misleidende reclame
 - D sluireclame
- 1p 14 De actie van de supermarkten om de boeren en tuinders te helpen is een vorm van collectieve reclame (gezamenlijke reclame door bedrijven die hetzelfde product leveren).
Door wie en met welk doel wordt collectieve reclame gemaakt?
- A Collectieve reclame wordt gemaakt door een producent om de verkoop van collectieve producten te stimuleren.
 - B Collectieve reclame wordt gemaakt door een winkel om de verkoop van producten te stimuleren.
 - C Collectieve reclame wordt gemaakt door producenten en winkels gezamenlijk om de verkoop van producten te stimuleren.
 - D Collectieve reclame wordt gemaakt door winkels gezamenlijk om de verkoop van collectieve producten te stimuleren.

Volgens Peter zouden de boeren en tuinders veel meer gebruik moeten maken van plaatsbeleid in de marketingmix. Volgens hem zouden door een hogere afzet de overschotten flink kunnen dalen.

- 2p **15** Noem een concreet voorbeeld van plaatsbeleid en leg uit hoe dit kan leiden tot een grotere afzet voor de boeren en tuinders.

De werkloosheid neemt toe

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 in de bijlage.

uit: De Volkskrant 1 april 2013:

Werkloosheid stijgt sterk

In maart 2013, nog steeds midden in de economische crisis, doet zich een vreemde situatie voor. De werkloosheid, vergeleken met de maand ervoor, neemt met 28.000 personen toe, terwijl er 'slechts' 2.000 banen verdwijnen. De snel oplopende werkloosheid wordt vooral veroorzaakt door de toename van het aantal nieuwe werkzoekenden. Vooral vrouwen en zzp'ers (zelfstandigen zonder personeel) gaan op zoek naar werk, volgens het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen).

- 1p 16 Vaak is het zo dat, in tijden van hoge werkloosheid, werklozen zich minder aanbieden op de arbeidsmarkt.
→ Geef een argument waarom werklozen zich, in tijden van hoge werkloosheid, minder aanbieden op de arbeidsmarkt.
- 1p 17 Werknemers met een tijdelijk arbeidscontract worden in tijden van economische crisis meestal als eerste ontslagen.
→ Geef een argument waarom juist werknemers met een flexibel arbeidscontract als eerste worden ontslagen.

Als zzp'ers al meerdere jaren geen opdrachten meer kunnen vinden, melden zij zich uiteindelijk aan bij het UWV en worden officieel geregistreerd als werkloos.

- 1p 18 Geef een financiële reden waarom deze zzp'ers zich aanmelden bij het UWV.

De werkloosheid nam in het eerste kwartaal van 2013 ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2012 sterk toe.

Gebruik informatiebron 1.

- 2p 19 Bereken de procentuele toename van de geregistreerde werkloosheid in het eerste kwartaal van 2013 ten opzichte van het eerste kwartaal van 2012.
Schrijf je berekening op.

De geregistreeerde werkloosheid op jaarbasis neemt sinds 2008 toe. Per kwartaal zijn er, zoals elk jaar, soms kleine dalingen waarneembaar.

Gebruik informatiebron 1.

- 2p 20 Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden en getallen te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers het juiste Romeinse cijfer en jaartal in. Kies uit het Romeinse cijfer en jaartal dat tussen haakjes staat.

Meestal neemt elk jaar de geregistreeerde werkloosheid ten opzichte van het vorige kwartaal af in kwartaal ...(1)... (I / II / III / IV).

Het jaar ...(2)... (2008 / 2009 / 2010) is hierop een uitzondering.

In maart 2013 steeg de geregistreeerde werkloosheid met 28.000 personen ten opzichte van februari 2013. Het aantal werkloosheidsuitkeringen steeg in die periode maar met 3.000.

- 1p 21 Geef een reden waarom de stijging van het aantal werkloosheidsuitkeringen lager is dan de stijging van het aantal geregistreeerde werklozen.

Wereldwinkel

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebronnen 2 en 3 in de bijlage.

Daniëlle is bedrijfsleider van een Wereldwinkel. Wereldwinkels streven naar een gelijkere verdeling van inkomens en goederen in de wereld. De producenten in ontwikkelingslanden krijgen via de Wereldwinkels een 'eerlijke' prijs voor hun producten, dat is vaak bij verkoop via de gewone winkels niet het geval.

Gebruik informatiebron 2.

- 1p 22 Welke vorm van hulp bieden Wereldwinkels aan ontwikkelingslanden?
- A gebonden hulp
 - B noodhulp
 - C structurele hulp

Daniëlle weet dat je in de schappen van supermarkten naast een 'gewone' reep chocolade ook 'eerlijke' Oxfam chocoladerepen kunt vinden. Zij is benieuwd hoe eerlijk de 'eerlijke' Oxfam chocoladerepen zijn. Van een 'gewone' chocoladereep gaat gemiddeld € 0,01 van de consumentenprijs naar de cacaoberoer.

Gebruik informatiebron 3.

- 2p 23 Bereken in eurocenten het verschil dat de cacaoberoer voor zijn cacao ontvangt bij een 'eerlijke' Oxfam chocoladereep ten opzichte van een 'gewone' chocoladereep. Schrijf je berekening op.

Ismaël is een geëmigreerde cacaoberoer uit Ghana en komt regelmatig een kopje koffie drinken in de Wereldwinkel van Daniëlle. Hij vindt dat de Europese Unie (EU) bezig is met oneerlijke concurrentie.

Als hij een 'eerlijke' prijs voor zijn cacao bonen had gekregen, zou hij nog steeds cacaoberoer in Ghana zijn. Ismaël licht zijn mening toe:

- 1 "Een 'eerlijke' prijs is voor de producenten in ontwikkelingslanden alleen mogelijk als Westerse landen stoppen met het heffen van invoerrechten.
- 2 Westerse landen zullen dat niet doen uit puur eigenbelang."

- 2p 24 Verklaar beide uitspraken van Ismaël.

Daniëlle en Ismaël concluderen dat de armoede in de ontwikkelingslanden toeneemt door het subsidiebeleid van de EU.

- 1p 25 Hieronder staan vijf economische verschijnselen.
- 1 Subsidie EU aan boeren in de EU.
 - 2 Inkomen van boeren in ontwikkelingslanden daalt.
 - 3 Boeren in ontwikkelingslanden raken hun afzet kwijt.
 - 4 Boeren in de EU kunnen een lagere prijs vragen voor hun producten.
 - 5 Armoede neemt toe in ontwikkelingslanden.
- In welke regel staan deze verschijnselen zó dat een logische gedachtegang ontstaat?
- A 1 → 2 → 3 → 4 → 5
 - B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
 - C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
 - D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
 - E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
 - F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

Zullen we het laten bezorgen?

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebronnen 4 en 5 in de bijlage.

De Nederlandse consument houdt van goed voedsel, maar als het uitkomt, wordt steeds vaker voor lekker en gemakkelijk gekozen. Volgens mevrouw De Backer van het FoodService Instituut Nederland (FSIN) is het thuisbezorgen van kant-en-klaarmaaltijden flink in opkomst. De trend beperkt zich niet meer tot pizza's en broodjes shoarma. Ook (betere) restaurants leveren tegenwoordig hun maaltijden bij de voordeur af.

De trend beperkt zich niet meer tot pizza's en broodjes shoarma. Ook (betere) restaurants leveren tegenwoordig hun maaltijden bij de voordeur af.

Gebruik informatiebron 4.

- 1p 26 Mevrouw De Backer (FSIN): "De omzet van shoarma/döner en grillrooms is 2,8% van de totale omzet van thuisbezorgers in Nederland."
→ Bereken in hele euro's de totale omzet van thuisbezorgers in 2014 in Nederland. Schrijf je berekening op.
- 1p 27 Volgens FSIN wordt de Nederlandse maaltijd steeds vaker thuisbezorgd en is er sprake van een groeimarkt. Die groei wordt mede gestimuleerd door digitale media, zoals smartphones.
→ Leg uit dat digitale media bijdragen aan een groei van de omzet.

Mevrouw De Backer (FSIN): "Een nieuw verschijnsel is dat bedrijven geen complete maaltijden, maar de ingrediënten voor deze maaltijden thuisbezorgen. FijnVers.nl bezorgt elke week een box met verse ingrediënten en bijbehorende recepten en dat tegen een lagere prijs dan in de supermarkt, zo beweert FijnVers.nl."

Gebruik informatiebron 5.

- 1p 28 Bereken hoeveel procent FijnVers.nl goedkoper is dan 'de supermarkt'. Schrijf je berekening op.

Gebruik informatiebron 5.

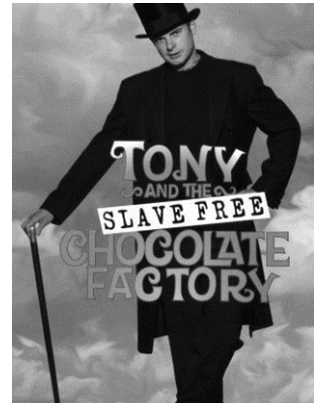
- 1p 29 Verklaar dat FijnVers.nl voordeliger kan zijn dan 'de supermarkt', hoewel ze ook nog recepten leveren en thuisbezorgen.

Chocolade zonder nasmaak!

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 6 en 7 in de bijlage.

Tv-journalisten Tony en Sjakie maken een programma over de productie van chocolade in de wereld. Cacao is de grondstof voor chocolade. Wereldwijd wordt er 4 miljoen ton (1 ton is 1.000 kilogram) cacao geproduceerd. In Ivoorkust en Ghana werken 2,5 miljoen cacaoboeren.

bron: www.tonyschocolonely.com

Gebruik informatiebron 6 en de informatie hierboven.

- 2p **30** Bereken hoeveel kilo cacao er, in Ivoorkust en Ghana samen, gemiddeld per boer wordt geproduceerd. Schrijf je berekening op.

Tony: "Dagelijks werken er wereldwijd enorm veel boeren op cacaoplantages om ervoor te zorgen dat wij kunnen genieten van ons luxe chocolaatje. Maar voor hen is er weinig luxe."

Gebruik informatiebron 7.

- 1p **31** Bereken in een decimaal hoeveel procent van de winkelprijs de cacaoboer ontvangt. Schrijf je berekening op.

- 2p **32** De wereldmarktprijzen van de cacao worden gecontroleerd door grote cacaohandelaren. Door met buffervoorraden te werken beïnvloeden zij de wereldmarktprijs.

→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Als handelaren de wereldmarktprijs willen verhogen, zullen zij de buffervoorraden ... (1) ... (vergroten / verkleinen). Hierdoor zal ... (2) ... (het aanbod / de vraag) op de wereldmarkt van cacao gaan ... (3) ... (dalen / stijgen) en daardoor zal de wereldmarktprijs van cacao stijgen.

Tony: “Kinderarbeid komt op de West-Afrikaanse cacaoplantages heel vaak voor. Volgens schattingen gaat het om meer dan 1,8 miljoen kinderen die worden gebruikt als moderne slaven. Schandalig vind ik dat!” Tony en Sjakie willen een vernieuwende chocoladefabriek opstarten. Omdat ze vinden dat ze alleen staan in hun strijd tegen kinderarbeid, kiezen ze voor de naam: Tony’s Eenzame Chocolate (TEC).

- 1p 33 TEC wil 100% kinderarbeid-vrije chocolade en koopt de cacao zelf in bij cacaoboeren in Ivoorkust en Ghana. Zij werken met overeenkomsten met een lange looptijd. Zowel voor TEC als voor de cacaoboeren geeft dat voordelen.
- Noem een voordeel voor de cacaoboeren van een overeenkomst met een lange looptijd.

TEC betaalt de cacaoboeren per kilo 25% meer dan de wereldmarktprijs. Volgens Sjakie leidt de hogere cacao prijs tot economische groei in Ivoorkust en Ghana en uiteindelijk ook tot minder kinderarbeid.

- 1p 34 Hieronder staan drie economische verschijnselen.
- 1 Boeren kunnen werknemers meer betalen.
 - 2 Opbrengsten van de boeren stijgen.
 - 3 Noodzaak om kinderen te laten werken neemt af.
- In welke regel staan deze verschijnselen zó dat een logische gedachtegang ontstaat?
- A hogere cacao prijs → 1 → 2 → 3 → afname van kinderarbeid
B hogere cacao prijs → 1 → 3 → 2 → afname van kinderarbeid
C hogere cacao prijs → 2 → 1 → 3 → afname van kinderarbeid
D hogere cacao prijs → 2 → 3 → 1 → afname van kinderarbeid
E hogere cacao prijs → 3 → 1 → 2 → afname van kinderarbeid
F hogere cacao prijs → 3 → 2 → 1 → afname van kinderarbeid

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

Tony is het niet helemaal eens met Sjakies redenering: “Ik ben voor economische groei in ontwikkelingslanden, maar ik kan me voorstellen dat economische groei in ontwikkelingslanden op korte termijn leidt tot meer kinderarbeid.”

2p **35** Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Door ...(1)... (meer vraag naar / minder aanbod van) producten uit ontwikkelingslanden ontstaat er economische groei in ontwikkelingslanden. De vraag naar ...(2)... (werkgevers / werknemers) stijgt dan. Als er op korte termijn ...(3)... (te veel / te weinig) arbeiders beschikbaar zijn, worden kinderen ingeschakeld.